

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2504-2519) นั้นได้เน้นการพัฒนาไปที่ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก รัฐให้การส่งเสริมโดยการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ อาทิ การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุข ปลูกสร้างอาคารต่างๆ เพื่อให้เกิดการลงทุนจากภาค เอกชนเป็นหลักและให้ความสำคัญกับด้านสังคมน้อยมาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยให้เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ ก่อให้เกิดการเร่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ต่อมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) แม้ว่ารัฐจะมีการปรับแนวนโยบายการพัฒนาแนวใหม่ให้ยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน กำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ และให้เน้นบทบาทและการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนก็ยังไม่ก่อให้เกิดผลในเชิงรูปธรรมมากนัก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้มีการกำหนดให้ เน้นการเพิ่มบทบาทองค์กรประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึง ถือได้ว่าเป็นแผนที่เริ่มตระหนักและเห็นคุณค่าขององค์กรประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยรัฐได้ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมมากขึ้น อีกทั้งเริ่มมองเห็นความจำเป็นในการกำหนดแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา เน้นการให้ความสมดุลระหว่าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

สำหรับในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่เพิ่งจะผ่านพ้นไปก็ได้ปรับแนวคิด การพัฒนาจากเดิมที่เน้นเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และให้เป็นการ วางแผนจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Bottom Up) ถือได้ว่าเป็นแผนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งเป็นแผน พัฒนาฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้

เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มยุทธศาสตร์การเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้อต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยปรับกลไกและกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป เมื่อพิจารณาสาระของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น หมู่บ้านแม่กำปองถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาหลักของชาติ โดยมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมาดำเนินการในลักษณะของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้แก่ท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน และอีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือมีการบริหารจัดการโดยท้องถิ่น

ในด้านสถาบันทางสังคมที่สำคัญหมู่บ้านถือว่าเป็นสถาบันหลักที่ให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่สมาชิก และเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนหมู่บ้านในภาคเหนือของไทยกับหมู่บ้านในภาคกลางนั้น พบว่า นอกจากจะมีความแตกต่างกันทางด้านขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจนแล้ว ชุมชนหมู่บ้านในภาคเหนือของไทยยังมีลักษณะที่จัดเข้าได้กับความหมายของชุมชนในเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการมีกิจกรรมความร่วมมือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการรวมกลุ่มในชุมชน (Potter, 1976 และ Shigetomi, 1992 อ้างใน ชูศักดิ์ วิทยาภัก, 2538: 11-12) ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน (Cooperative Action) Shigetomi (1992 อ้างใน ชูศักดิ์ วิทยาภัก, 2538: 14-15) ก็ได้ศึกษาถึงประเด็นนี้ในสังคมชาวบ้านไทย โดยมุ่งชี้ว่าเป็นผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่ในปัจจุบันได้เข้าไปมีบทบาทในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งปรากฏในลักษณะที่ครัวเรือนชนบท ในฐานะหน่วยทางเศรษฐกิจมีอัตราการพึ่งพิงการซื้อขายสินค้าตามระบบตลาดมากขึ้น ชนบทเริ่มละทิ้งปฏิสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนตอบแทนกันตามประเพณีดั้งเดิมมาปฏิบัติสัมพันธ์กันโดยผ่านกลไกของตลาดแทน ซึ่งผลกระทบที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัด คือ การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาลและการขายแรงงาน เกิดการแก่งแย่งแข่งขันในการใช้ทรัพยากร ที่แต่เดิมเป็นลักษณะของการจัดการร่วมกัน ในสภาพการณ์เช่นนี้ ชาวบ้านแต่ละคนก็ไม่สามารถคาดหวังได้ว่าจะได้รับความร่วมมือและตอบแทนจากเพื่อนบ้านเหมือนแต่ก่อน กิจกรรมร่วมแรงร่วมใจกันอาจต้องเปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่ต้องจัดแจงให้เกิดขึ้นโดยอาศัยกฎ ระเบียบมาบังคับ สมาชิกในกลุ่มถูกกำหนดไว้ชัดเจนแน่นอน ผลประโยชน์ที่ได้รับต้องปรากฏเป็นรูปธรรมและพฤติกรรมของแต่ละคนต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในชุมชน

ขณะเดียวกันผลกระทบของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดก็ทำให้ชุมชนหมู่บ้านเองเปลี่ยนไป มีการอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรที่เป็นฐานการผลิตของหมู่บ้าน โดยอ้างว่าเป็นทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน หมู่บ้านเองก็ทำหน้าที่ในการจัดการกิจกรรมร่วมแบบใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรของส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นป่าต้นน้ำ ป่าไม้ใช้สอยของชุมชน หรืออ่างเก็บน้ำ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันที่ถุกยึดเหนี่ยวด้วยหลักการที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานที่สนับสนุนความร่วมมือแบบดั้งเดิมหมู่บ้านได้เปลี่ยนรูปไปสู่การเป็นหน่วยของพื้นที่ ซึ่งต้องรับผิดชอบในการรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันต่อความยั่งยืนและความอุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงหน้าที่หรือบทบาทของหมู่บ้านจึงเกิดมาจากความจำเป็นที่จะต้องมีการครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ จากที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าชุมชนหมู่บ้านมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรกเป็นหน่วยทางพื้นที่ (Geographical Unit) ประการที่สองเป็นหน่วยทางสังคม(Social Unit) ซึ่งทั้งสององค์ประกอบมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรของหมู่บ้าน หมู่บ้านจึงเป็นองค์รวมของความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะต้องมีการจัดขอบเขตทางธรรมชาติและขอบเขตทางสังคม

บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสมบูรณ์อยู่ในปัจจุบัน มีประวัติความเป็นมาของชุมชนยาวนาน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเก็บเมี่ยงเป็นหลัก และเมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนเองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประเทศไทยก็ได้รับผลของการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน แนวโน้มในอนาคตการบริโภคเมี่ยงซึ่งเป็นผลผลิตหลักของหมู่บ้านเป็นไปในทิศทางที่ลดลง ดังนั้นชาวบ้านจึงมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรตามไปด้วย แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป อาทิ มีการปลูกกาแฟเสริมในพื้นที่สวนเมี่ยง และกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนโดยการนำของผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน เพื่อกำหนดเป็นกิจกรรมหลักในการที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวนี้จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยชาวบ้านมีการจัดบริการที่พักแบบบ้านพักชุมชน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ การฟ่อนรำ การแสดงดนตรีพื้นเมือง และพิธีบายศรีสู่ขวัญ จากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยตัวใหม่ที่เข้าไปสู่หมู่บ้านที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนได้ ทั้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนว่ามี พัฒนาการ และวิธีการดำเนินการอย่างไร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ

บ้านพักชุมชนที่เข้าไปในพื้นที่ที่มีลักษณะอย่างไร มีการดำเนินการรูปแบบไหนและได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหรือไม่ และถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อีกทั้งมีความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรของสมาชิกชุมชนเกิดขึ้นหรือไม่ มีสาเหตุมาจากอะไร เป็นไปในลักษณะไหน และชุมชนได้มีการป้องกันและจัดการความขัดแย้งอย่างไร

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ และวิธีดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

1.2.2. เพื่อศึกษาการดำเนินการทำให้บริการและการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในพื้นที่ศึกษา

1.2.3. เพื่อศึกษาความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกิดจากการเข้ามาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน

1.3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในด้านพื้นที่ และเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1.3.1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมดเท่ากับ 6.22 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,887.5 ไร่ หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางในช่วง 800-1,600 เมตร เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกเมี่ยง(ชา)เป็นระยะเวลานานกว่า 100 ปี และยังคงมีอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน บ้านแม่กำปองตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกิ่งอำเภอแม่ออน มีระยะทางจากหมู่บ้านถึงตัวกิ่งอำเภอประมาณ 18 กิโลเมตร และระยะทางถึงตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 50 กิโลเมตร สำหรับเหตุผลที่เลือกพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสมบูรณ์ มีการจัดการทรัพยากรในลักษณะของสวนเมี่ยงซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และปัจจุบันรูปแบบการจัดการทรัพยากรนี้ยังคงมีอยู่ และชุมชนเริ่มมีการรับเอารูปแบบการจัดการทรัพยากรหรือการใช้ทรัพยากรในลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนเข้าไป จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรของพื้นที่นี้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่มากนักไหนดจากกรณีที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าไป อีกทั้งการศึกษาเพื่อตอบคำถามในประเด็นของความขัดแย้งซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียด

อ่อนด้อยอาศัยความคุ้นเคย และความไว้วางใจจากชุมชนเป็นสำคัญ ก็เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่นี้เพื่อทำการศึกษาเนื่องจากผู้ศึกษามีความคุ้นเคยกับพื้นที่และชาวบ้านในชุมชนมากพอสมควร จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและใช้เวลาในการทำ ความคุ้นเคยกับชุมชนน้อยกว่าพื้นที่อื่น

1.3.2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการวิจัยถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีการเข้ามาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน โดยครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1.3.2.1. บริบทของพื้นที่ศึกษา

- ประวัติความเป็นมา
- ลักษณะทางกายภาพ(ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตติดต่อ ลักษณะภูมิประเทศ และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ลักษณะภูมิอากาศ โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค และการคมนาคม)
- ลักษณะทางสังคม(โครงสร้างประชากร ครอบครัวและเครือญาติ การสนับสนุนขององค์กรภายนอก สถาบันสำคัญของชุมชน ความเชื่อและพิธีกรรม การสาธารณสุข กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน การดำเนินการของกลุ่มต่างๆ)
- ลักษณะทางเศรษฐกิจ (กระบวนการผลิตและผลผลิต การแลกเปลี่ยนผลผลิต รายได้ รายจ่ายและหนี้สิน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน)

1.3.2.2. พัฒนาการของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

- ยุคที่ 1 เริ่มตั้งถิ่นฐาน – พ.ศ.2516 (ก่อนมีการขยายถนน)
- ยุคที่ 2 พ.ศ. 2517 – (เริ่มมีการขยายถนน) – 2535 (ก่อนการมีกฎระเบียบหมู่บ้านในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ)
- ยุคที่ 3 พ.ศ.2536 (เริ่มมีกฎระเบียบของหมู่บ้านในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ) - ปัจจุบัน

1.3.2.3. ลักษณะการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน

- จุดเริ่มต้นและความเป็นมาของกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การดำเนินการของกิจกรรมการท่องเที่ยว
- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้ในการดำเนินการ
- กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง(ผู้ได้รับ/เสียประโยชน์) จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.3.2.4. ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน กับกลุ่มที่ไม่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และระดับชุมชน โดยครอบคลุมถึงสาเหตุของการเกิดความขัดแย้ง ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

1.3.3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา มีจำนวนประชากรทั้งหมด (Total Population) เท่ากับ 418 คน เป็นเพศชาย 216 คน และเพศหญิง 202 คน 128 คริวเรือน (พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ, 2545: 2) โดยกลุ่มประชากรเป้าหมาย(Target Population) ได้แก่ ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน และชาวบ้านที่ไม่ได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน

1.4. นิยามศัพท์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์และจัดการร่วมกัน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการหรือการกระทำต่อการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งที่มีการแสดงออกมาเป็นระเบียบแบบแผนที่ยอมรับปฏิบัติกันภายในชุมชน อาทิ การจัดการทรัพยากรน้ำในลักษณะองค์กรเหมืองฝาย การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะของป่าชุมชน และความเชื่อที่ถ่ายทอดในลักษณะของประเพณีวัฒนธรรม อาทิ การบวชป่า

กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน (Home Stay) หมายถึง การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะบ้านพักของชุมชน ใช้บ้านของชาวบ้านที่มีห้องหรือพื้นที่ที่พอจะรับแขกผู้มาเยือนได้ โดยเจ้าของบ้านพอใจและยินดีที่จะแบ่งปันรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการ

ความขัดแย้ง หมายถึง การกระทำ หรือความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคลในการดำเนินกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่

เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งผลของความขัดแย้งอาจไม่แสดงออกมาให้เป็นรูปธรรมมากนัก และความรุนแรงมักจะขึ้นอยู่กับการกระจายผลประโยชน์ที่แต่ละกลุ่มคิดว่าควรจะได้รับ ความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมทั้งในด้านบวก เช่น ความสามัคคีในกลุ่มมากขึ้น และด้านลบ เช่น การก่ออาชญากรรม เป็นต้น

การจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การวิเคราะห์สภาพของปรากฏการณ์และสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง และการดำเนินการเพื่อที่จะหาวิธีการหรือแนวทางมาจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือจัดการกับความขัดแย้งเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวก

1.5.กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิด ดังนี้คือ ชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานบริบทของชุมชนทั้งทางด้านประวัติความเป็นมา ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เมื่อกาลเวลาผ่านไปเงื่อนไขทางบริบทเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ชุมชนเองมีการปรับตัวเพื่อความคงอยู่ มีการรับเอารูปแบบการจัดการทรัพยากรรูปแบบใหม่เข้ามายังชุมชน ซึ่งในที่นี้คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน โดยชุมชนเองพยายามที่จะหารูปแบบการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้รูปแบบใหม่ที่เข้าไปสามารถอยู่ร่วมกับรูปแบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม ทำให้ชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนที่เป็นรูปแบบใหม่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระดับต่างๆ ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นลดลงหรือแปรเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง แนวคิดความขัดแย้ง แนวคิดการจัดการความขัดแย้ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ดูแผนภูมิ 1 ประกอบ)

แผนภูมิ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

